

STVORENIE ŽENY. VÝKLAD NA 1MJŽ 2, 18-25

Alexander CAP

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

18 Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός· οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. 19 καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδὰμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. 20 καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ· τῷ δὲ Ἀδὰμ οὐχ εὗρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ. 21 καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδὰμ, καὶ ὑπνωσε· καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σὰρκα ἀπ' αὐτῆς. 22 καὶ ᾠκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ, εἰς γυναῖκα καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδὰμ. 23 καὶ εἶπεν Ἀδὰμ· τοῦτο νῦν ὅσπουν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη. 24 ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σὰρκα μίαν. 25 καὶ ἦσαν οἱ δύο γυμνοί, ὃ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦσχύνοντο.

Pán Boh povedal: „Nie je dobré, aby človek bol sám – utvorme mu pomocníka podľa neho“. Boh ešte vyformoval zo zeme všetky divé šelmy a všetky nebeské vtáky a priviedol ich k Adamovi, aby uvidel, ako ich nazve. A všetko, čokoľvek Adam nazval živým tvorom, má toto meno. Adam dal mená všetkému dobytku a všetkým nebeským vtákom a všetkým divým šelmám, ale pre Adama sa nenašiel pomocník jemu podobný. Boh nechal na Adama padnúť vytrženie a uspal (ho); vzal jedno z jeho rebier a namiesto neho naplnil mäso. Pán Boh vystaval z rebra, ktoré vzal z Adama, ženu a priviedol ju k Adamovi.

Adam povedal: „Tento raz (je to) kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa; ona sa bude volať žena, lebo zo svojho muža bola vzatá ona.“ Preto toto

opustí člověk svojho otca a svoju matku a prilipne ku svojej žene a budú dvaja jedno telo. A obaja boli nahí, aj Adam, aj jeho žena, a nehanbili sa.

18 И́ рече́ гдѣ́ бгѣ́: не добро̀ бы́ти чело́вѣкѹ́ е́дино́мѹ: сотвори́мъ е́мѹ́ помо́щника по немѹ́.

19 И́ созда́ бгѣ́ е́ще ѿ земли́ всѧ́ ѕвѣ́ри е́зныа́ и всѧ́ птѣ́ицы небѣ́сныа́, и приведе́ ѧ́ ко а́дамѹ́ ви́дѣти, что́ наре́чѣтъ ѧ́: и вса́ко ѣ́же ѡ́це наре́че а́дамъ дѹшѹ́ жи́вѹ́, еѣ́ ѿма́ е́мѹ́.

20 И́ наре́че а́дамъ и́мена всѣ́мъ скотѹ́мъ, и всѣ́мъ птѣ́ица́мъ небѣ́снымъ, и всѣ́мъ ѕвѣ́рѣ́мъ зѣ́мнымъ. А́дамѹ́ же не ѡ́брѣ́тесѧ́ помо́щникъ подобны́й е́мѹ́.

21 И́ наложѣ́ бгѣ́ и́зсѣ́плѣ́нїе на а́дама, и о́успе́: и взѧ́ е́дино ѿ ребрѹ́ е́гѡ́, и и́спо́лни плѣ́тїю́ вѣ́стѣ́тъ е́гѡ́.

22 И́ созда́ гдѣ́ бгѣ́ ребро̀, ѣ́же взѧ́ ѿ а́дама, въ́ женѹ́, и приведе́ ѧ́ ко а́дамѹ́.

23 И́ рече́ а́дамъ: се́, нѣ́ѣ́ ко́рѣ́ ѿ ко́рѣ́й мо́ихъ и плѣ́ть ѿ плѣ́ти мое́ѧ: еѡ́ наре́чѣ́теѧ́ же́на, ѡ́акѡ ѿ́ мужа́ свое́гѡ́ взѧ́та́ бы́сть еѡ́.

24 Се́гѡ́ ра́ди ѡ́ста́вѣ́тъ чело́вѣ́къ о́тца́ свое́гѡ́ и ма́терь и́ приле́пѣ́теѧ́ къ́ же́нѣ́ свое́й, и́ бѹ́детѧ́ двѧ́ въ́ плѣ́ть е́динѹ́.

25 И́ вѣ́стѧ́ ѡ́ба на́га, а́дамъ же́ и́ же́на е́гѡ́, и́ не сты́дѧ́сѧ́.

И сказал Господь Бог: не хорошо быть человеку, одному; сотворим ему помощника, соответственно ему. Господь Бог образовал из земли всех животных полевых и всех птиц небесных, и привел (их) к человеку, чтобы видеть, как он назовет их, и чтобы, как наречет человек всякую душу живую, так и было имя ей. И нарек человек имена всем скотам и птицам небесным и всем зверям полевым; но для человека не нашлось помощника, подобномо ему.

И навел Господь Бог на человека крепкий сон; и; когда он уснул, взял одно из ребр его, и закрыл то место плотию.

И создал Господь Бог из ребра, взятаго у человека, жену, и привел ее к человеку. И сказал человек: вот, это кость от костей моих и плоть от плоти моей; она будет называться женою: ибо , взята от мужа (своего). Потому оставит человек отца своего и мать свою, и

прилепится к жене своей;и будут (два) одна плоть. И были оба наги, Адам и жена его, и не стыдились.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא טוֹב הָיִית הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֶזְרָא כְּנַגְדּוֹ Gen: 2:18 נג
הָאָדָם לְרֵאוֹת מִה־יִּקְרָא־לּוֹ וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא־לּוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ Gen: 2:19 נג
וַיִּצָּר יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאָדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל
לְכָל־הַבְּהֵמָה וְלָעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְלָל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא־מָצָא עֶזְרָא כְּנַגְדּוֹ Gen: 2:20 נג
וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת
אֱלֹהִים תְּרַהֲמָה עַל־הָאָדָם וַיִּשָּׂן וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעֹתָיו וַיִּסְגֵּר בָּשָׂר תַּחֲתָנָהּ Gen: 2:21 נג
וַיַּפֵּל יְהוָה
וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הַצֶּלַע אֲשֶׁר־לָקַח מִן־הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיִּבְרָא אֶל־הָאָדָם Gen: 2:22 נג
הַפֶּעַם עָצָם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחָהּ זֹאת Gen: 2:23 נג
וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת
עַל־כֵּן יַעֲזֹב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד Gen: 2:24 נג
וַיְהִיו שְׁנֵיהֶם עֶרְוָמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבָּשְׁשׁוּ Gen: 2:25 נג

A PÁN Boh povedal: „Nie je dobré, aby človek bol sám. Urobím mu vhodnú pomoc.“ PÁN Boh vyformoval zo zeme všetku divú zver i všetko nebeské vtáctvo a priviedol k človekovi, aby videl, ako si ich nazve: ako si každého živého tvora človek nazve, také je jeho meno. Človek dal mená všetkému dobytku, nebeskému vtáctvu i divej zveri, ale pre človeka sa nenašla žiadna vhodná pomoc. PÁN Boh nechá na človeka padnúť tvrdý spánok. A keď spal, zobral jedno z jeho rebier a jeho miesto zaplnil mäsom. PÁN Boh vystaval z rebra, ktoré vzal z človeka, ženu a priviedol ju k človekovi.

Človek povedal: „Tentoraz je to kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa. Ona sa bude volať žena, lebo z muža bola vzatá ona.“

Preto muž opúšťa svojho otca i svoju matku, primkýňa sa ku svojej žene a stávajú sa jedným telom. Obaja, človek i jeho žena, boli nahí, ale nehanbili sa.

A Hospodin, Bůh, řekl: „Není dobře, aby byl člověk sám, udělám mu pomoc jakoby proti němu.“ Hospodin Bůh, vytvořil z té půdy všechnu polní zvěř a všechno nebeské ptáctvo a přivedl je k člověku, aby viděl, jak co

nazve, tak se bude jmenovat. Člověk pojmenoval všechny dobytek a všechno nebeské ptactvo a všechnu polní zvěř, ale pro člověka pomoc jako svůj protějšek nenalezl. Hospodin, Bůh, tedy uvrhl na člověka mrákotu, a když usnul, vzal jedno z jeho žeber a jeho místo uzavřel tělem. Ze žebra, jež z toho člověka vzal, zbudoval Hospodin, Bůh, člověku družku a přivedl ji k tomu člověku. Tu řekl člověk: „Tentokrát je to kost z mých kostí a tělo z mého tela, té, protože byla vzatá z druhá, budu říkat družka!“

Proto opouští muž svého otce a matku, přilne ke své družce a stanou sa jedním tělem. Oba byli nazí, člověk a jeho žena, nestyděli sa však.

Boh vedel, že človek bude potrebovať pomoc a vedel od počiatku kvôli svojej vševedúcnosti, akým spôsobom mu tohto pomocníka stvorí. Najprv však privádza k človeku zvieratá. A to preto, aby videl ako ich pomenuje.

Človek mal svet zdokonaľovať a k tomu bolo potrebné, aby každé zviera malo svoje meno. Všetkému, čo Stvoriteľ stvoril, dáva mu meno a teraz človek má dávať mená zvieratám. Pánom sveta je Stvoriteľ a pánom, ktorý vládne nad zvieratmi, je človek. Dávanie mien je prejavom moci a preto túto právomoc teraz človek využíva. Adam predtým, než započal dávať mená, musel skúmať a pozorovať zvieratá, aby spoznal ich vlastnosti a tak im pridelil adekvátne meno, ktoré by vystihovalo ich podstatu¹. Preto by sme Adama mohli nazvať prvým zoológom. Sv. Efrém Sýrsky poukazuje na veľkosť vykonanej práce a na to, že my veľakrát nie sme schopní zapamätať si niekoľko mien a Adam vlastne pomenoval milióny zvierat a živočíchov². S niečím podobným sa stretávame

¹ Nosorožec dostáva meno podľa charakteristického znaku, ktorý je odvodený od jeho nosa-roha a chobotnica podľa množstva chápadiel – chobotov. Zdá sa mi, že pomenovanie slona – chobotón, by bolo výstižnejšie, ktoré vyjadruje charakteristickú telesnú črtu slona. Ale v plnosti rešpektujem názov, ktorý mu dal Adam. Možno jeho meno vystihuje to, čo má najradšej a čím je charakteristický. Slnko, pretože žije v teplých klimatických podmienkach (Afrika, India..). Ovocie – pravdepodobne jeho najobľúbenejšia potrava a dlhý nos - chobot. Tri charakteristické slová a ich začiatkové písmená **slnko**, **ovocie**, **nos** = **slon**. Súkromný teologumenon autora vhodný možno na hodinu náboženstva pre prvý stupeň základných škôl. Týmto spôsobom by deti mohli lepšie pochopiť tvorčie dielo Adama pri dávaní mien zvieram v raji.

² Do pádu využíval človek svoju kapacitu mozgu na 100%. Po páde sa hriechom táto kapacita zmenšila na terajších 10%. Súkromný teologumenon autora. Do pádu človek nespál, pretože nebol unavený, takže dokázal neustále pracovať.

neskôr aj medzi ľuďmi, keď pán ktorý si kúpil sluhu, mu dáva meno (2Kr 23, 34; 24, 17). Človek, rešpektujúci Božie prikázanie bol v tom čase svätý, čistý a múdry. Zvieratá cítili jeho svätosť a preto ho počúvali a rešpektovali ho. Poniektorí exegeti hovoria o „pachu svätosti“, ktorý zvieratá inštinktívne cítili. Slúžili mu a podrobovali sa jeho vôli. Adam pomenoval zvieratá presne tak, ako si to prial aj Boh – hovorí sv. Ján Zlatoústý. To, že zvieratá prichádzali postupne, v určitom poriadku, v zástupe k človekovi ako svojmu „pastierovi“, poukazuje na harmóniu a pokoj, ktorý vládol medzi človekom a zvieratami. Svojím spôsobom išlo o akúsi „vojenskú prehliadku – defilé“, ktorá bola vykonaná pred človekom³.

Sumerská poéma o blaženom stave prvých ľudí hovorí takto: „Za starodávnych čias, keď nebolo jedovaných hadov ani škorpiónov, neboli hyeny ani levy, nebolo divých psov ani vlkov a nebolo strachu ani hrôzy, a človek nemal nepriateľov...“⁴

Zvieratá, ako živé bytosti, spríjemňovali svojou krásou, rozmanitosťou a pohybom život človeku. Neskôr, po páde, časť z nich mala pomáhať človeku pri jeho práci a časť mala poslúžiť ako potrava. Rozum človeka mal byť hlavným garantom toho, aby po páde nedošlo k vykynoženiu a narušeniu prirodzenej, Bohom ustanovenej rovnováhy zvierat a živočíchov v jednotlivých regiónoch zeme. Pri skúmaní zvierat človek lepšie pochopil sám seba a uvedomil si svoju odlišnosť.

Blažený Augustín⁵ hovorí: „Ak žena nebola stvorená pre rodenie deti, tak prečo by bola stvorená? Azda preto, aby spoločne s mužom obrábali zem, hoci vtedy obrábanie ešte nebolo také namáhavé. Ak by tomu bolo tak, vtedy bolo stvoriť radšej muža. Treba povedať, že muž túžil po spoločnosti a bol veľmi smutný kvôli tomu, že bol sám. Pretože v záujme spolunažívania a kvôli rozprávaniu bolo možno lepšie žiť spoločne dvom mužom než mužovi a žene. Ak by mali žiť spolu a jeden by prikazoval a druhý poslúchal, aby nevznikalo

³ Позри САР, А. 2000. *Вýклад на книгу Гене́зис I.-III. kapitola*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU, 2000. s. 50-52.

⁴ СНИГИРЕВ, Р. 2007. *Библейская археология*. Москва : Сергиева лавра, 2007. s. 114.

⁵ ИПОНСКИЙ, А. 2004. О книге Бытия буквально, 9.5. Сл. 0266, 9.5.273.8. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 87.

napätie a nepriateľstvo medzi spolubývajúcimi, mali sa riadiť podľa poriadku, ktorý bol daný. Jeden bol stvorený skôr a druhá neskôr. Nieкто sa môže spýtať. Mohol Boh z Adamovho rebra stvoriť aj muža, ak by sa mu zachcelo? Ak by žena nerodila deti, akou by mu bola pomocníčkou?”

Sv. Efrém Sýrsky⁶ hovorí: „Eva okrem domácich prác a starosti okolo oviec, volov a stádach ďalších zvierat mohla byť nápomocná mužovi aj pri stavebných prácach, či umeleckých dielach. Hoci zvieratá sa podriaďovali človeku nemohli mu byť v tomto smere pomocníkmi. Preto mu Boh stvoril takú pomocníčku, aby sa spoločne s ním starala o všetko a pomáhala mu“.

Severián Gabalský⁷ trochu nepochopiteľne hovorí: „Celá zem bola daná Adamovi, ale raj bol pre neho nedostupný. Bolo mu prikázané, aby opustil raj, kde sa oddelil od zvierat domácich, štvornohých, divých aj plazov. Raj bol pre neho kráľovským príbytkom, kde vládol ako gazda – domáci. Vďaka tomu priviedol Boh k nemu zvieratá, aby si na neho zvykli. Prichádzali k nemu sem nie ako otroci k svojmu pánovi, ale vždy keď pocítili potrebu. On ich nazval – pomenoval a oni od neho okamžite odchádzali. Avšak vtedy Adam prebýval ešte v raji“.

Blažený Augustín⁸ hovorí: „A priviedol ich k Adamovi, aby videl ako ich pomenuje. Aby sme nezmýšľali telesne o tom, ako Boh priviedol zvieratá a vtáky k Adamovi potrebujeme si pomôcť, aby sme pochopili ako Boh zmýšľa... Nemali by sme si myslieť, že Adam postupoval podobne ako to robia poľovníci, alebo lovci vtákov, že sa podľa ich stôp k nim priblížili. Netreba si myslieť ani to, že zvieratá dostali príkaz od Boha, ktorý počúvli. Pretože zvieratá a vtáky takúto schopnosť nemajú. Do istej miery sa však podriaďujú

⁶ СИРИН, Е. 2004. Толкование на Книгу Бытия, 2.11. CSCO 152:31; Творения 6:234. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 87.

⁷ ГАБАЛЬСКИЙ, С. 2004. О творении мира 6.1. PG 56:485. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 81.

⁸ ИПОНСКИЙ, А. 2004. О книге Бытия буквально, 9.14. Cl. 0266, 9.14.285.1. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 81.

Bohu... Sv. Efrém Sýrsky⁹ hovorí: „To, že bolo povedané, že ich priviedol k človeku, poukazuje na múdrosť Adama a pokoj, aký vládol medzi zvieratami a človekom, pokiaľ človek neporušil prikázanie. Zvieratá prichádzali k človeku ako k bytosti naplnenej láskou, bez strachu, v stádach a neobávali sa žiadných predátorov. Naprv išli stáda šeliem a potom bez obáv aj ďalšie zvieratá.“

Blažený Augustín¹⁰ hovorí: „A tak predovšetkým Boh poukázal na človeka, ktorého si váži oveľa viac ako zvieratá – prežívavce, alebo ďalšie nerozumné¹¹ živé tvory. Zmysel povedaného spočíva v tom, že Boh priviedol k človeku všetky zvieratá, aby videl ako ich pomenuje, či im dá mená, ktoré ich vystihujú. Z toho vidíme, že človek je nad zvieratami, pretože im dáva mená a to robí kvôli tomu, že ich môže pozorovať. Človek rýchlo pochopil, že je lepší a že je nad zvieratami...“

Sv. Izák Sýrsky¹² hovorí: „Kto s odporom hovorí o pokornom a múdrom človeku a neuznáva ho za živého, je podobný tomu, kto otvára svoje ústa proti Bohu. A hoci v jeho očiach si pokorný človek zasluhuje, aby sme si ho nevšíмали, všetko stvorenie mu prejavuje česť. Keď sa pokorný človek priblížil k šelmám hľadia na neho a ich krutosť bola skrotená. Prichádzajú k nemu ako k svojmu vládcovi, skláňajú svoje hlavy a olizujú mu ruky a nohy. Zvery cítili vôňu, ktorú vydával Adam do pádu, keď prichádzali k nemu a on im dával mená v raji. Tento stav bol od nás odňatý a obnovený bol zasa príchodom Isusa Christa“.

⁹ СИРИН, Е. 2004. Толкование на Книгу Бытия, 2.9. CSCO 152:30-31; Творения 6:233. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 81.

¹⁰ ИПОНСКИЙ, А. 2004. О книге Бытия против манихеев, 2.11. Cl. 0265,2.205.3 In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 82.

¹¹ Rozum, mozog, myslenie, slobodná vôľa, svedomie, možnosť tvoriť, to je to, čím sa človek diametrálne líši od zvierat. Preto sa u svätých Otcov často zvieratá nazývajú nerozumné.

¹² СИРИН, Е. 2004. Слова о подвижничестве 53 Слова 234-235. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 82.

Sv. Ján Zlatoústý¹³ hovorí: „Dávanie mien šelmám, ale aj domácim zvieratám poukazuje, že zvieratá uznávali svoj stav a vládu človeka. Mená, ktoré im dal Adam, sa zachovali dodnes. Boh tak dal preto, aby sme si neustále pripomínali česť človeka, ktorú dostal od Boha. Preto prijal panovanie nad zverou a po páde do hriechu mu bola táto moc odobratá.“ Rabínsky komentár¹⁴: „Adam žil 930 rokov, z čoho je zrejmé, že nemal zomrieť hneď po zjedení ovocia. Skôr išlo o to, že sa mal podriaďiť smrti. Keby nezhrešil, jeho svätosť by ho udržala pri živote navždy (Chumaš). V druhej scéne vstupuje do deja už aj muž a pasívne aj žena a zvieratá. Človek dostáva od Boha výsadu dávať mená zvieratám¹⁵, čo odráža múdrosť a schopnosť človeka poznávať stvorenia. Konečná pomoc pre človeka sa nájde až pri druhom Božom čine, ktorého výsledkom je žena, pomoc pre človeka. Na pozadí skoršieho sedemnásobného refrénu: „a Boh videl, že je to dobré“, v kap. 1, vznikne kontrast s prekvapujúcim Božím výrokom, že v stvorení **niečo nie je dobré**. Je to istý spôsob podania, ako upozorniť čitateľa na spoločenstvo a vzťahy človeka, ktoré patria k podstate života, najmä na spoločenstvo muža a ženy. Utvorená pomoc nie je iba posilou pre každodennú prácu, alebo pre zrod detí, hoci tieto aspekty implicitne zahŕňa, ale vzájomná podpora umožňuje spoločenstvo medzi ľuďmi. „Dvaja sú na tom lepšie ako sám človek...a keď padnú, jeden zdvihne druhého. Beda však samému, keď padne!“ (Kaz 4, 9-10; porov. Prís 31, 10-31).

Rabínsky komentár¹⁶: **Urobím mu**. Verše 18-25 neopisujú nové stvorenie, len rozpracovávajú akt opísaný v 1, 25. Boh vedel, že Adam niekoho potreboval. Poslaním ženy však nebolo len priviesť na svet potomstvo. Boh chcel, aby Adam mal spoločníčku, oporu a podnes rozvíjať sa, ako je to v dobrom manželstve, a aby deti vychovával otec i matka (Chumaš). **Nenašla**

¹³ ЗЛАТОУСТ, И. 2004. Гомилии на Книгу Бытия, 14:20. TLG 2062.112.53.117.8-16. In: Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 82.

¹⁴ DUBOVSKÝ, P. a kol. 2008. *Genezis. Komentár k Starému zákonu*. Trnava : Dobré slovo, 2008. s. 139.

¹⁵ Rabínsky spis Berešit Rabá 17, 5 rozvinie scénu o zvieratách predstupujúcich pred človeka v pároch, pričom človek komentuje: Každé má svojho partnera, no ja ho nemám.

¹⁶ DUBOVSKÝ, P. a kol. 2008. *Genezis. Komentár k Starému zákonu*. Trnava : Dobré slovo, 2008. s. 140.

sa mu pomoc. Adam videl, že mu chýba partnerka. (Raši) Nijaké zo stvorení nespĺňalo jeho nároky a prosil o spoločníka. Takto si uvedomil hodnotu partnerky a nebral ju ako samozrejmú. (Chumaš).

Myšlienka ženy, stvorenej z rebra, nepriamo súvisí so sumerským mýtom Enki a Ninmach o porušení božského poriadku, ktorý sa našiel v mestách Ur a Nippur. V tomto mýte boh vôd a pán múdrosti Enki po spáchaní incestu s pravnučkou zje osem rastlín a ochorie. Jeho žena Ninchursag zrazu zmizne a bohovia ho následne preklajú. Zmilujú sa nad ním, až keď je zoslabnutý na smrť a jeho opäť nájdená žena sa ho rozhodne liečiť. Enki s ňou splodí divné bytosti, medzi nimi aj bohyňu NIN-TI(L), aby liečila jeho zoslabnuté kosti. Žena sa ho pýta: Brat môj (Enki), čo ťa bolí? – Rebro ma bolí. – Porodila som ti bohyňu NIN-TI (Pani rebra). Sumerský výraz TI(L) označuje „rebro“ aj „život“, ale i „dať život“. Pani rebra je teda i pani života, ktorý Enki získa, a tým sa zachráni pred smrťou. Zjedenie ôsmich rastlín a kľatba vyslovená proti nemu za jeho prehrešok iba nepriamo súvisí s tým, že Adam a Eva jedli ovocie zo zakázaného stromu, a s trestami vynesnými nad nimi za ich hriechy skutok. Svätopisec v príbehu vyjadruje vzťah medzi rebrom a životom úplne iným spôsobom. Po hriechu dáva muž žene meno Eva, v hebr. **život**, za ktorým sa môže skrývať sumerské TI(L) „život“¹⁷. Tento biblický obraz stvorenia ženy podnecoval rozvoj duchovnej predstavivosti: žena ako rebro patrí k srdcu muža a má stáť po jeho boku (porov.3.12); nebola utvorená z hlavy muža, aby ho neprekonal, ani z jeho nohy, aby po nej nešliapal, ale vyšla z jeho boku, aby mu bola rovnocenná, a spod jeho ramena, aby ju ochraňoval, a napokon z blízkosti srdca, aby ju miloval. Je v ňom zachytený staroveký izraelský ideál manželstva, ktoré predstavuje vzťah poznačený harmóniou a dôverou medzi partnermi.

PÁN Boh nechal na človeka padnúť tvrdý spánok.

Na základe tohto textu bude pôvod ženy pre človeka jednoducho neznámy. Boh to zabezpečil tvrdým spánkom, označovaný hebrejským

¹⁷ LAMBERT, 1975, s. 72-73. V epose o Gilgamešovi nachádzame zmienku, že človek bol stvorený zo zeme... a spoiatku sa nachádzal osamotený medzi zvieratami. Až keď vidí ženu, uvedomuje si, že je niečo iné ako zviera a odchádza za ženou. (Pozri ΜΙΑΤΙΑΔΙ, K. 1990. *Πῆμα Κυρίου κραταιόν. Αφηγηματικά κείμενα από την Παλαιά Διαθήκη. Δημιουργία του κόσμου – Γεν. α' - β'.* Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Π. Πουρνάρα, 1990.s. 88).

výrazom „haredēmah, tardema“. V gréckom texte nachádzame termín ἔκστασις – extasin.¹⁸ V Písme spánok vždy privádza Boh (porov. 1Mjž 15, 12; Iz 29 10; 1 Sam 26, 12) a je príležitosťou pre Božie zjavenie (15, 12; Jób 4, 13). Spánok sa tu spomína možno pre tajomnosť a skrytosť Božích ciest pre človeka, alebo sa ním chcela vylúčiť predstava, že bdely človek by pri zákroku mohol nejako narušiť dianie. Poznámka o zaplnení miesta **mäsom** - čo je bežné označenie aj pre telo, zodpovedá zámeru pisateľa uchovať krásu a vonkajšiu celistvosť tela v pôvodnom stave. V pozadí tohto obrazu tvorenia spoločenstva muža a ženy je mýtický koncept, spoločný pre iné podania, kde ľudia pochádzajú z jedného predchodcu. Napr. v Platónovom dialogickom spise Symposion rečník Aristafanés vidí vznik lásky v tom, že polovice pôvodných dvojpohlavných androgýnov, rozseknutých na dve časti, túžia po opätovnom spojení. V Písme vzápätí po stvorení ženy je tiež reč o zjednotení, ktoré obaja nachádzajú v manželstve (v. 24).

PÁN Boh vystaval z rebra, ktoré vzal z človeka, ženu a priviedol ju k človekovi.

Hlavnou myšlienkou je tu pravda o stvorení muža a ženy, ako jednej ľudskej prirodzenosti a teleologickej spolupatričnosti a nie chronologickým popisom deja stvorenia muža a ženy. Boh nestvoril ženu z prachu, ale z človeka. Rebrom je v hebrejčine vyjadrené slovom „sela“¹⁹, ktoré znamená rebro, bok, alebo bočnú stenu. Doslovný preklad by znel: „vybudoval z rebra ženu“. Podobné výrazy stretávame pri stavbe oltára, svätostánku, čím muž a žena majú byť akýmsi obrazom Božieho chrámu. Vladimír Losský²⁰ poukazuje na to, že rebro je treba chápať symbolicky: ako z útrobov jeho prirodzenosti, t.j. z čohosi, čo sa nachádza v blízkosti srdca.

¹⁸ Išlo o extatický spánok, ktorý nachádzame aj v prípade Jozefa, ktorému bolo zjavené, že Mária počala zo Svätého Ducha (Mt 1, 20) a taktiež pri ohrození malého Isusa (Mt 2, 13). Nebol to stav bezvedomia, ale samotné slovo spánok tu skôr poukazuje na veľké mystérium, ktoré nám zčasti odкрýva Mojžiš a zároveň je to proroctvo, ktoré bolo týmto spôsobom zjavené Adamovi. Boh sa tu zobrazuje ako hovorí sv. Efrém Sýrsky ako „Chirurg“, ktorý uspáva Adama, aby necítil bolesť. Adam doteraz nikdy nespál, nebol unavený a nepotreboval odpočívať, pretože práca mu spôsobovala radosť, žil aktívne, tak, ako si to prijal Boh.

¹⁹ Ščedrovický ho prekladá ako „cela“. (ЩЕДРОВИЦКИЙ, Д. 2003. Введение в Ветхий Завет: пятикнижие Моисеево. Т. 1. Книга бытия. 3. vyd. Москва : ТЕРЕВИНФ, 2003.)

²⁰ LOSSKY, V. 1986. Dogmatická teologie. [prekl. P. Aleš]. Praha : Ústřední církevní nakladatelství, 1986. 103s. s. 45.

Žena nadobudla komplementárnu funkciu voči mužovi, teda stala sa jeho polovičkou. Človek skutočne, aj na základe textu 1, 27, nadobudne svoju plnosť vo dvojici. Ťažko by sa však pri tomto výklade chápal obraz odobratia jedného z bokov muža (v. 21), zatiaľ čo pri rebre a vyplnení miesta je obraz výstižnejší. Keď sa človek zobudil, Boh priviedol ženu k človekovi. Utvoreného partnera Boh sám privedie pred človeka. Prekvapuje nás ľudská pasivita pri tvorení ženy, zapadá však do kontextu spoločnosti, kde bol výber nevesty a sprostredkovanie manželstva rodičmi pravidlom (porov. 24, 4; 28,6-7).

Rabínsky komentár²¹: Žena na rozdiel od muža nepochádza z prachu zeme. Rebro znamená aj bok, Boh teda utvoril ženu z jedného boku muža, aby sa tak z jedného človeka stali dvaja, čo poukazuje na nepochybniteľnú rovnosť muža a ženy. (Hirsch)

Svätý Ambróz Milánsky poukazuje, že Boh nestvoril dvoch chlapov ani dve ženy, ale muža a ženu, čím chcel poukázať na blízky a prirodzený vzťah týchto bytostí. Adamovo rebro by sme tu mohli pripodobniť matke, vďaka ktorej sa žena narodila – udáva sv. Cyril Jeruzalemský²². Z malej časti človeka Boh ako Umelec vyprodukoval dokonalú a úplnú bytosť.

Blažený Augustín²³ hovorí: „Extáza²⁴, ktorá bola dopustená Bohom na Adama zapríčinila, aby zaspal, lepšie povedané, aby sa mu sníval sen. Ten mu bol daný s cieľom, aby za pomoci extázy sa Adamov um stal účastný anjelskej pôsobnosti. Aby vystúpil do svätyne Božej a pochopil budúcnosť. Preto, keď sa prebudil bol naplnený proroctvom, a len čo uvidel privedenú k nemu kosť, t.j. svoju ženu okamžite hovorí veľké tajomstvo, o ktorom učí apoštol (Ef 5, 31-32). Preto povedal toto je kosť z mojich kostí... (2, 23-24). Podľa svedectva Písma išlo o prvé slová, ktoré vyslovil človek. Avšak v Evanjeliu nachádzame slová: „Či ste nečítali, že Stvoriteľ stvoril ich od počiatku ako muža a ženu? A riekol: Preto opustí človek otca i matku a pripojí sa k manželke, i budú dvaja jedno telo“ (Mt

²¹ DUBOVSKÝ, P. a kol. 2008. *Genezis. Komentár k Starému zákonu*. Trnava : Dobré slovo, 2008. s. 142.

²² Katechézy 12, 29, s. 80.

²³ ИПОНИСКИЙ, А. 2004. О книге Бытия буквально, 9.19. Сл. 0266, 9.19..294.1. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилина.]. Тверь : Герменевтика. s. 85.

²⁴ Slovo extáza treba chápať ako zjavenie. O extatickom vytržení prorokov sa často stretávame v Starom Zákone.

19, 4-5). Extázu, ktorú dopustil na Adama Boh, môžeme chápať ako Božiu inšpiráciu danú prorokovi“. V podobnom duchu hovorí Tertulián²⁵: „Tu je povedané kresťanské učenie o sne, ktorý sa odohráva v podvedomí duše, ktorú považujeme vždy za aktívnu, čo je príznakom jej božskosti a nesmrteľnosti...Tak aj na počiatku bol sen zároveň aj extázou- vďaka čomu aj Adam extaticky usnul. Telo spočíva v pokoji, ale duša vďaka extázi nemá pokoj. A od tých čias sa prirodzená forma pokojného sna spája s extázou – vytržením.“

Svätý Ján Zlatoústý²⁶ hovorí: „Boh dopustil na človeka tvrdý spánok... Všimnime si presnosť vyjadrenia. Blažený prorok skrze Sv. Ducha povedal o tvrdom spánku... Neišlo o obyčajný spánok. Najmúdrejší Stvoriteľ našej prírody chcel vybrať z Adama rebro. Aby nepocítil pritom žiadnu bolesť, aby následne nezačal nenávidieť kvôli bolesti aj stvorenú živú bytosť. Preto dopustil Boh na Adama hlboký spánok, pričom nič necítil, čo sa s ním deje. Dokonalý Umelec Boh zobral to, čo považoval za potrebné a doplnil to, čo ešte chýbalo. Učinil tak kvôli svojej ľudomilnosti“.

Sv. Efrém Sýrsky²⁷ hovorí: „Muž, ktorý neustále pracoval a nevedel, čo je to oddych, bol osvietený svetlom sa nahý ocitá na zemi a spí. Adam určite vo sne videl, čo sa s ním deje. Keď v okamihu mu bolo vybraté rebro a okamžite bolo telo zahojené, obnažené telo prijalo v plnosti krásu ženy, vtedy ju Boh privádza a predstavuje ju Adamovi.“

Toto je kosť z mojich kostí a telo z môjho tela (v.23)

Rebro je druh kosti a práve kosť sa spomína ako prvá v poetickom označení ženy: **kosť a mäso**. Táto formula kladie muža a ženu v prvom rade na identickú

²⁵ ТЕРТУЛЛИАН: О душе. 45.1-3.. Cl.0017, 45.1 (CCSL 2:849). In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 87.

²⁶ ЗЛАТОУСТ, И. 2004. Гомилии на Книгу Бытия, 15.7. TLG 2062.112.53.120.50-64. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 85.

²⁷ СИРИН, Е. 2004. Толкование на Книгу Бытия, 2.12. CSCO 152: 32; Творения 6:234-235. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 87.

rovinu, čo sa týka ich človečenstva a ľudskosti, a v druhom rade ich tiež oddeľuje od zvierat (v.19-29 porov.1,26-28). Rabínsky komentár²⁸: Midraš hovorí, že keď Adam po prvý raz uvidel ženu, od radosti zvolal: Požehnaná si od PÁNA, košť z mojich kostí, a náležite sa budeš volať iša (žena). (Pirke de Rabbi Eliezer 12). Iní rabíni si všimli, že v oboch slovách sú zhodné písmená **ש** a **א**, ktoré tvoria spolu slovo oheň **אש**; zvyšné písmená **י** a **ה**, tvoria Božie meno **יה**. Učili, že kým bol človek sám, bol nazvaný Adam **אדם** (kvôli telu zo zeme **אדמה** a krvi **דם**, z ktorých sa skladal). Keď mu však Boh dal partnerku, nazval ho živou bytosťou, t.j. ohnivým, nespútaným tvorom (ako oheň **ש**). Potom Boh pridal do jeho mena dve písmená (**י** a **ה**) svojho mena (**יהוה**) a urobil meno **muža** **איש** a meno **ženy** **אשה** a povedal: Ak budú kráčať po mojich cestách a zachovávať moje prikázania, moje meno bude prebývať s nimi a vyslobodí ich zo všetkých ťažkostí; no ak nie, odnímam im svoje meno a znova sa budú volať oheň a oheň **אש ואש**, t.j. oheň, čo pohlcuje oheň (Chronicles of Jerahmeel, EBI 117).

Boh nepovedal človeku, ako bude tvoriť jeho pomocníčku ani aký materiál pritom použije. Po „narkóze“ – prebratí, hovorí Adama, akoby bol sám prítomný pri tomto zvláštnom úkone. Týmito slovami Adam odkrýva hlboký význam prirodzenosti muža a ženy, ich spätosť, blízky vzťah – pokrvnosť, ako jedinečnosti ľudského pokolenia. Spätosť muža a ženy je taká silná ako spätosť rebra s hrudným košom. Preto sv. Ján Zlatoústý hovorí o mužovi a žene nie ako o dvojici, ale ako o jednej bytosti. Manželstvo je však aj prorockým obrazom jednoty v budúcom veku, keď to, čo je mužské, bude spojené s tým, čo je ženské a obnovený Adam bude nosiť Evu vo svojom boku.

Sv. Efrém Sýrsky²⁹ hovorí: „Hľa, toto je žena, ktorá prišla ku mne po zvieratách a je iná než oni. Oni boli stvorené zo zeme, avšak ona je košť z mojich kostí, telo z môjho tela. To povedal Adam, alebo to bolo proroctvo, alebo to bolo zjavenie v spánku. A tak v tento deň dostali všetky zvieratá mená

²⁸ DUBOVSKÝ, P. a kol. 2008. *Genezis. Komentár k Starému zákonu*. Trnava : Dobré slovo, 2008. s. 143-144.

²⁹ СИРИН, Е. 2004. *Толкование на Книгу Бытия*, 2.13. CSCO 152(71): 32; Творения 6:235. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 85.

od Adama podľa svojho druhu. Tak aj kosť, stvorenú ženu, nenazval jej menom Eva, ale podľa ženy patriacej v plnosti k pokoleniu.“

Blažený Augustín³⁰ hovorí: „Svoje prikázanie Boh neadresuje iba Adamovi, pretože hovorí: „Nejedzte ich (plody zo stromu dobra a zla)...aby ste nezomreli (1Mjž 3, 3). Preto príbeh začína stvorením ženy. Bolo povedané, že bude stvorená, aby bola pomocníčkou mužovi a v duchovnom spojení, aby rodila duchovné plody – dobré skutky, dôstojné Božej chvály. Muž je povolaný, aby usmerňoval a ona, aby sa podriaďovala. Jeho riadi múdrosť a ju jej muž. Pretože hlava mužovi je Christos a hlava žene je jej muž (1Kor 11, 13)“.

Kliment Alexandrijský³¹ hovorí: „V židovskom národe proroci vždy hovorili vďaka inšpirácii Sv. Ducha. Pred daním zákona Adam prorokoval o žene, o pomenovaní zvierat a Noe hovoril o pokání. Abrahám, Izák a Jakub predpovedali mnohé veci, ktoré sa stanú“.

Blažený Augustín³² hovorí: „Na počiatku ľudského rodu bola žena stvorená z kosti, z rebra spiaceho muža. Túto udalosť môžeme chápať ako proroctvo o Christovi a Cirkvi. Spánok muža označuje smrť Christa a z jeho rebra, keď visel na kríži, ktoré bolo prebodnuté kopiou sa vyliala krv a voda (Jn 19, 34). Toto považujeme za tajomstvo kedy bola zrodená Cirkev. V Písme sú použité výrazy, ktoré čítame nie „vytvoril“ (formavit), ale „vybudoval“ (finxit), ale stvoril z neho ženu (aedificavit eam in mulierem). Preto apoštol hovorí o budovaní tela Christovho, ktorým je Cirkev (Ef 4, 12). Takýmto spôsobom aj žena, ktorá je stvorená, je také isté stvorenie Božie ako muž. To, že vznikla z muža, to poukazuje na ich jednotu. To, že bola stvorená takým spôsobom, iba poukazuje, že je predobrazom Christa a Cirkvi.“

³⁰ ИПОНСКИЙ, А. 2004. О книге Бытия против манихеев, 2.11. Cl. 0265,2.204.34. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 86.

³¹ АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ, К. 2004. Строматы 1.21.135. TLG 555.004, 1.21.135.3.1-4.1. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 88.

³² ИПОНСКИЙ, А. 2004. О граде Божиим 22.17. Cl. 0313, SL 48,22.17.16 (CCSL 48:835-36). In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 88.

Blažený Hieroným³³ hovorí: „V Písme sa hovorí: Zbral Boh rebro z Adamovho boku a vystaval ženu. (Et aedificavit Domnus Deus costam quam tulerat de Adam in mulierem et adduxit eam ad Adam – Vulgata). Pochop, čo znamená vystaval.. „Pozdvihnutie“ ako sme už skôr spomenuli, zvyčajne používajú takéto slovo, keď sa hovorí o budovaní veľkého domu. Stvorenie ženy z Adamovho rebra označuje v súlade s autoritov apoštola (Ef 5, 32) Christa a Cirkev. Preto je povedané, že Boh vybudoval z rebra ženu. Počuli sme o prvom Adamovi a teraz prejdeme k druhému Adamovi (1Kor 15, 47) a pozrieme ako z Jeho rebra vybudoval – pozdvihol Cirkev. Spasiteľov bok, ktorý visel na kríži, ktoré prepichla kopia, odtiaľ vytekla krv a voda. Chcete vedieť, ako sa z vody a krvi buduje Cirkev? Spočiatku cez krst, vodou sa zmývajú hriechy a potom krvou mučeníkov-vyznávačov skrášľuje sa vencom pozdvihnutá Cirkev“.

Sv. Ambróz Milánsky³⁴ hovorí: „Zväzok Adama a Evy je veľkým tajomstvom Christa a Cirkvi. Eva bola kosť z kosti a telo z tela svojho muža, tak aj my členovia Christovho Tela sme kosť z kosti a telo z Jeho tela“.

Menovať sa bude mužena, lebo je z muža vzatá

Adam dáva meno novej bytosti a nazýva ju muženou, t.j. tou, ktorá mu bude ženou, pretože bola stvorená z neho. Urobil to, čo urobil aj so zvieratami, dal jej meno, ale zároveň poukazuje na jej jednotu, ktorá sa týka prirodzenosti a jej doslovného pôvodu z jeho tela. Pomenovanie, ktoré žene udeľuje Adam, prislúcha celému ženskému rodu – pohlaviu, pretože ony dávajú život rodením detí. Hebrejské pomenovanie ženy „išah“ je odvodené zo slova muž „iš“ čo poukazuje na jej „zrodenie“. Podobný vzťah vyjadruje aj staroruský výraz мжена. Podobne sa táto spätosť zachovala aj v angličtine v slovách muž – man, žena – woman.

³³ СТРИДОНСКИЙ, И. 2004. Тракта́т на Псалмы (Пс 88). Cl. 0593, 88.80. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 88.

³⁴ МЕДИОЛАНСКИЙ, А. 2004. Послания 4.16.4. Cl 0160, 4.16.480/1.116.30. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 89.

Preto muž opustí svojho otca i svoju matku a príľne k svojej žene a budú jedným telom (v.24)

Tento verš je komentárom rozprávača, ktorý aplikuje princípy prvého manželstva na všetky ostatné, čo robí z toho výroku všeobecne platnú morálnu normu pre ľudí. V spomenutej pôvodnej, Bohom chcenej odlišnosti, žena od muža, spôsobujúcej ich vzájomnú príťažlivosť, tkvie dôvod, prečo muž opustí najbližších ľudí (**otca a matku**), aby sa obaja spolu zjednotili a tvorili jednotu, **jedno telo** naznačenú obrazom fyzického zblíženia. Jedno telo je tu dôsledkom slobody a lásky, a nie neprítomnosťou alebo potlačením rozdielov. Toto je pôvodný Boží plán s mužom a ženou od začiatku. Neskoršie potlačenie rovnocennosti a nadvláda muža nad ženou sa v zmysle textu 3, 16 chápe ako daň z pádu prvých ľudí. Rabínsky komentár³⁵: **Muž opúšťa** rodičov, ich dom a zakladá nový domov so svojou manželkou. Neznamená to však, že sa má prestať starať o rodičov. (Radak). **Jedným telom**, ako pri stvorení, sa môže stať muž a žena vtedy, keď majú aj jednu myseľ, srdce a dušu, a keď svoje sily podriadia službe Bohu. (Hirsch)

Lopuchin poukazuje, že tieto slová boli dodané Mojžišom, nakoľko Adam nevedel nič o rodine, manželskom zväzku, ani o páde človeka. Väčšina sv. otcov však poukazuje na to, že išlo o proroctvo, ktoré zjavil Boh prvému človekovi vo sne a ten ho aj vyslovil. Poukazuje zároveň na prítomnosť a budúcnosť. Ustanovenie sviatosti manželstva – monogamného zväzku, jedného muža a jednej ženy, bolo potrebné kvôli samotnému človeku z túžby po porozumení a plnohodnotnej spoločnosti. Život prvých ľudí v raji pripomínal život anjelov, ktorí túžili po duchovnom zdokonaľovaní a v obdivovaní Boha. Vôľa človeka bola v súlade s Božou vôľou. Obaja túžili po tom, podobať čo najviac na svojho Stvoriteľa.

Ako doslov pridávame slová, ktoré vyjadrujú spojenie muža a ženy v manželstve (porov. Mt 19, 5; Ef 5, 31). Izraelskému patriarchálnemu poriadku nezodpovedalo to, aby muž opustil svojich rodičov kvôli žene, ktorú si mohol dokonca kúpiť. Tu však muž opustí otca a matku, so svojou manželkou vytvorí nové obcenstvo a úplnú jednotu ako v duchu tak aj v oblasti duše a tela. Táto

³⁵ DUBOVSKÝ, P. a kol. 2008. *Genezis. Komentár k Starému zákonu*. Trnava : Dobré slovo, 2008. s. 144.

nerozlučiteľná jednota (Mt 19, 6) je podstatou manželstva a obrazom vzťahu Christa a Cirkvi. Tak vysoko bude stáť žena vedľa muža³⁶.

Veľké škody boli spôsobené tým, že (západná) Cirkev dlhý čas označovala spojenie muža a ženy za niečo hriechneho, alebo aspoň za čosi poškvrňujúce. Pre budúcnosť ľudského súžitia bude veľa závisieť na tom, či táto jasná a jednoznačná reč Biblie o manželstve bude zobratá seriózne ako základná forma akejkolvek ľudskej pospolitosti³⁷.

Jahvista opisuje podrobne stvorenie ženy. Žena je partnerom a doplnením muža. Zostáva pritom pre muža tajomstvom, lebo pri jej stvorení spal hlbokým spánkom. Podrobný opis stvorenia ženy vysvetľuje, odkiaľ pochádza elementárna sila, ktorou sa pohlavia vzájomne priťahujú. Táto sila sa dovtedy neupokojí, kým v dieťati nebude korunovaná „jedným telom“. Jahvistická správa o stvorení vyúsťuje do etymologického vysvetlenia moci erosu. Takto dostáva „vzťah medzi pohlaviami dôstojnosť, lebo je to div Stvoriteľa a súčasne tajomstvo“. ³⁸

Kvotvuld³⁹ biskup Kartagenský⁴⁰ hovorí: „Preto opustí človek svojho otca a matku a príľne k svojej žene a budú jedným telom. Apoštol Pavel svedčí o tom, že to, čo sa stalo, má priamy aj obrazný zmysel. Vysvetľujúc verš v liste Efežanom 5, 32 hovorí: „Toto tajomstvo je veľké a hovorím o vzťahu Christa a Cirkvi. Veľké tajomstvo spočíva v tom, že v čom sa nádejal, to aj dostal. Adam videl, že jeho manželka, v ktorú veril, s ňou sa aj spájal. To bolo znamenie, že cez vieru Cirkvi sa stane matkou živých. Pretože Adam nazval svoju ženu „matkou všetkých živých“ (3, 20), preto bola Eva stvorená z rebra spiaceho Adama. Bol to predobraz, že z rebra ukrižovaného Christa bude zbudovaná Cirkev – skutočná matka všetkých živých. V skutočnosti je Cirkev oná žena o ktorej sa píše v Zj 12, 14: „Žena však dostala dvoje veľkých krídiel,

³⁶ *Výklady ke Starému zákonu I.* Praha : Kalich, Evangelické nakladatelství, 1991. s. 34.

³⁷ WESTERMANN, C. 1972. *Tisíc let a jeden den.* Praha : Kalich, 1972. s. 18. Autor akoby prorocky predvídal problémy, ktoré dnes riešime v našej spoločnosti.

³⁸ BÁNDY, J. 2003. *Teológia Starej zmluvy.* Bratislava : Univerzita Komenského, 2003. s. 38.

³⁹ Zomrel r. 453. Pôsobil v Severnej Afrike. Išlo o latinského spisovateľa a katechizátora.

⁴⁰ КВОТВУЛЬДЕЙ. 2004. Книга обетований и предсказаний Бога Cl.0413,1.1.14 (CCSL 60: 13) In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 89.

aby odletela pred hadom na púšť, na svoje miesto, kde by ju živili čas a časy a pol času“.

Sv. Efrém Sýrsky⁴¹ hovorí: „Slová, opustí človek svojho otca a matku a prilne k svojej žene“ označujú to, že dve osoby vytvoria spojenie, nerozlučný zväzok, taký aký bol na počiatku“.

Sv. Ján Zlatoústý⁴² hovorí o túžbe muža po žene toto: „Ako mohol Mojžiš o tom písať? Odkiaľ vedel budúce veci, že ľudský rod sa rozmnoží? Odkiaľ vedel, že dôjde k intímnemu pomeru medzi mužom a ženou? Veď to nastalo až po páde. V raji žili ľudia ako anjeli, nemali telesnú vášeň ani iné vášne. Nezaťažovali sa telesnými potrebami, pretože boli stvorení ako neporušení a nesmrteľní dokonca si ani odevom nezakrývali telo a pritom sa nehanbili. Prečo o tom Mojžiš hovorí? Nie azda preto, že vďaka prorockej blahodati do pádu všetko videl duchovnými očami?“

Obaja však boli nahí, človek i jeho žena, ale nehanbili sa (v.25)

Prvotná nahota nevzbudzuje hanbu v človeku, je úplným prijatím vlastného tela. Človek bez pocitu strachu alebo ohrozenia je v stave plnej dôvery k Bohu, k druhému človeku, k zvieratám. Nepotrebuje sa zahaľovať, skrývať a chrániť sa pred niečím. Autor týmto obrazom, osvojeným z Orientu, kde deti až do určitého veku nenosia šaty, opisuje stav nevinnosti ľudí. Hebrejský koreň slovesa **(za)hanbiť sa** **שׁוּב** nenesie príznaky osobného previnenia, ktoré slovenské sloveso navodzuje. Hebrejské texty výrazom hanba vyjadrujú rozpaky a mrzutosť, navodené často okolnosťami, nezávisle od postavy a jej viny (Sud 3, 25; 2Kr 2,17). Možno by bolo lepšie preložiť sloveso: boli bez rozpakov alebo neboli rozrušení. Boli ako malé deti, ktoré sa nehanbia za svoju nahotu. Nahota bude neskôr symptómom psychickej situácie zmätku; bude sprievodným znakom hriechu a viny. Absencia hanby neidealizuje

⁴¹ СИРИН, Е. 2004. Толкование на Книгу Бытия, 2.13. CSCO 152: 32; Творения 6:235. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 89.

⁴² ЗЛАТОУСТ, И. 2004. Гомилии на Книгу Бытия. TLG 2062.112,53.123. 25-35, 40-43. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 89-90.

nahotu prvých ľudí, ale na pozadí kap. 3 už naznačuje dôvod, prečo bude musieť človek nosiť šaty.

Rabínsky komentár⁴³: **Nehanbili sa**, lebo využívali celé svoje telo len v súlade s Božou vôľou, nie na uspokojenie osobných túžob. Každá ich činnosť bola nevinná a čistá, preto nemali dôvod zakrývať svoju nahotu (Sforno).

Kedže v tom čase ešte ľudia nepoznali hriech neexistovala ani hanba, pretože žili ako Božie deti. Vladimír Losský hovorí „rajskej sexualite“, ktorá bola vnútorne jednobytná a svojim zázračným rozmnožovaním je pre nás dnes takmer úplne neznáma. Pohlavie bolo dané človeku ako „záchranné koleso“, ktoré sa dáva cestujúcim na lodi kvôli záchrane života. Túžba po deťoch nie je ničím iným, než vyvrcholením manželskej lásky a zároveň spoločnej túžby po večnosti a nesmrteľnosti.

Život zo zvieratami a v nahote nie je obrazom predkúltúrneho stavu podobne ako správa o záhrade Eden nie je história. Je to zvesť a pravda nielen o našich rodičoch a prarodičoch, ale predovšetkým o nás a pre nás, pravda pre naše dni o našej zemi. Boh sa o človeka otcovsky stará a všetko mu pripravil a dal na tejto zemi, aby mohol naplno žiť v radosti a pokoji. Filon Alexandrijský⁴⁴ poukazuje na nahotu ako fakt i alegóriu. Hanba je pocit, ktorý hovorí o narušení vonkajšej a vnútornej harmónie⁴⁵ človeka.

Lopuchin⁴⁶ poukazuje, že do pádu telo človeka nebolo vystavené negatívnym vplyvom atmosféry a počasia a preto ani nepotrebovalo odev. Sv. Filaret⁴⁷ poukazuje, že nahota prvých ľudí poukazuje na to, že človek bol nesmrteľný a telo nepotrebovalo ochranu a keďže bolo dostatočne krásne, nepotrebovalo žiadne dodatočné skrášlenie.

Tertulián⁴⁸ hovorí: „Dobrota (blahosť) stvorila z prachu substanciu tela a z jedinej matérie vytvorila toľko vlastností. Dobrota vdýchla dušu živú nie

⁴³ DUBOVSKÝ, P. a kol. 2008. *Genezis. Komentár k Starému zákonu*. Trnava : Dobré slovo, 2008. ;s. 145.

⁴⁴ Legis allegoriae 1, 30, 2, 15.16

⁴⁵ LACH, S. 1962. *Ksiega Rodzaju*, T. 1.-11. Poznań, 1962. s. 213.

⁴⁶ ЛОПУХИН, А. 1904-1907. *Толковая Библия*. Т. 1-3. Петербург, 1904-1907.s. 23.

⁴⁷ ДРОЗДОВ, Ф. 1867. *Толкование на Книгу Бытия*. Москва, 1867. s. 85.

⁴⁸ ТЕРТУЛЛИАН. 2004. Против Маркиона. 2.4. Cl.0014, .2.338.19 In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 80.

mŕtvu. Dobrota ustanovila človeka užívať a panovať nad všetkým a dávať im mená. Dobrota dala človeku veľa pôžitkov, aby panoval na zemi a prebýval v najpríjemnejšom mieste a bol umiestnený do raja t.j. zo zeme do Cirkvi. Dobrota stvorila človeku pomocníčku, aby nebolo nič nedobrého. Pretože nie je dobré byť človeku samotnému. On vedel, že pohlavie Márie bude na blaho človeku a následne aj pre Cirkev“.

Sv. Ján Zlatoústý⁴⁹ hovorí: „Vtedy (pri stvorení človeka) Boh povedal: Učiníme mu pomoc. Teraz (po príchode Christa) nič podobné nehovorí. Pretože kto po prijatí blahodati Ducha potrebuje nejakú pomoc? Ten kto vchádza do Christovho tela (do Cirkvi) azda potrebuje nejakú pomoc? Vtedy bol človek stvorený na Boží obraz, teraz sa zjednocuje so samotným Bohom“.

Sv. Ambróz Milánsky⁵⁰ hovorí: „Nie náhodou bola žena stvorená z muža a nie z prachu. Bola stvorená zo samotného Adamovho rebra, aby sme pochopili, že žena a muž majú jedinú a tú istú prirodzenosť a že prameň ľudského života je iba jeden. Preto na počiatku neboli stvorení dvaja mužovia, alebo dve ženy, ale najprv bol stvorený muž a z neho žena. Boh chcel, aby ľudská prirodzenosť bola jedna, preto napočiatku stvoril muža a odstránil tak možnosť existencie ďalších nepotrebných prirodzeností. A riekol Boh... stvorím mu pomocníčku: chápeme pomocníčku v rodení detí t.j. dobrú pomocníčku. Pretože, ak správne pochopíme slovo pomocníčka, úloha ženy pri rodení potomstva je veľká. Podobá sa úlohe zeme, ktorá spočiatku ukrýva zasiaté semeno a potom ich ohrieva svojim teplom a nakoniec rodí. Hľa v čom spočíva dobrá pomoc zo strany ženy...“

Sv. Efrém Sýrsky⁵¹ hovorí: „Nehanbili sa, pretože boli oblečení do slávy. Po páde im však bola sláva zobratá a začali sa hanbiť preto že sú nahí“.

⁴⁹ ЗЛАТОУСТ, И. 2004. Гомилии на Евангелие от Иоанна 25.2.. TLG 2062.153, 59.150.21-27. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 80.

⁵⁰ МЕДИОЛАНСКИЙ, А. 2004. О рае 10.48. Cl.0124, 10.48.306.1. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 86.

⁵¹ СИРИН, Е. 2004. Толкование на Книгу Бытия, 2.12. CSCO 152: 32-33; Творения 6:236. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга*

Sv. Ján Zlatoústý⁵² hovorí: „Boli nahí a nehanbili sa. Pokiaľ nevykonali hriech a poslúchali, boli oblečení vyššou slávou, preto sa nehanbili. Po narušení prikázania prišla i hanba a aj uvedomenie si vlastnej nahoty.

Blažený Augustín⁵³ hovorí: „Ako je napísané, boli nahí a nehanbili sa, pretože nahotu nepoznali. Nahota ešte nebola hriešná, pretože ešte nebolo žiadostivosti. Jednotlivé časti tela počúvali vôľu a telo sa podriaďovalo vôli človeka“.

Sv. Ján Zlatoústý⁵⁴ hovorí: „Po pomazaní olejom treba vstúpiť do kúpeľa svätých vôd. Po zoblečení odevu, sám kňaz ťa privádza do tečúcej vody. Prečo nahého? Aby ti pripomenul počiatočnú nahotu, ktorá bola v raji bez hanby. Až keď sa obliekli do odevu hriechu, začali sa veľmi hanbiť“.

Sv. Gregor Nisský⁵⁵ hovorí: „Dar vzkriesenia nám hovorí o pozdvihnutí padlých do prvopočiatočného stavu. Táto získaná blahodať nás privádza k počiatočnému životu pred vyhnaním z raja... Je zrejmé, že život Adama a Evy do veľkej miery podobal anjelskému životu. Preto návrat k počiatočnému životu v raji sa podobá anjelskému spôsobu života“.

Бытия 1-11. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 90.

⁵² ЗЛАТОУСТ, И. 2004. Гомилии на Книгу Бытия. 15.14. TLG 2062.112,53.123.35- 40. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 89-90.

⁵³ ИПОНСКИЙ, А. 2004. О граде Божием 14.17. Cl. 0313, SL 48, 14.17.4. (CCSL 48: 439). In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 90.

⁵⁴ ЗЛАТОУСТ, И. 2004. Заключительное огласительное слово. 11. TLG 2062. 381. 173.30-174.3. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 89-90.

⁵⁵ НИССКИЙ, Г. 2004. Об устройении человека 17. TLG 2017.079, 188. 40-49; Творения 1:146-147. In: *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11.* [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. s. 65.

Zoznam bibliografických odkazov

- BÁNDY, J. 2003. *Teológia Starej zmluvy*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2003. ISBN 80-223-1793-4.
- Biblický slovník*. (red. A. Novotný). Praha : Kalich, 1956.
- Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [пер. Э. Лаут. Рус. Пер. К. К. Гаврилкин]. Тверь : Герменевтика, 2004. 304s.
- BIBLIA. Písmo Svätej Starej a Novej zmluvy*. Vydala Slovenská evanjelická cirkev a. v. v ČSSR, 1990. ISBN 0-564-03222-0.
- Библия – Книги Священного Писания Ветхаго Завета на Церковнославянском языке*. Москва, 1993.
- Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет I. Книга Бытия 1-11*. [Пер. с англ., греч., лат., сир. Под ред. Э. Лаута и М. Конти]. [ред. К.К. Гаврилкина.]. Тверь : Герменевтика. 304s. ISBN 5-901-49403-2.
- SAP, A. 2000. *Výklad na knihu Genezis I.-III. kapitola*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU, 2000. 84s. ISBN 80-88885-73-6.
- ДАМАСКИН, И. 1992. *Точное изложение православной веры*. Москва, 1992. ISBN 5-86236-009-3.
- ДРОЗДОВ, Ф. 1867. *Толкование на Книгу Бытия*. Москва, 1867.
- ДВОРЕЦКИЙ, И. 1956. *Древнегреческо русский словарь. Т. 2*. Москва, 1956.
- DUBOVSKÝ, P. a kol. 2008. *Genezis. Komentár k Starému zákonu*. Trnava : Dobré slovo, 2008. 830s. ISBN 978-80-7141-626-5.
- GENEZIS – Starý zákon, překlad s výkladem*. Praha : Kalich, 1968.
- Biblia Hebraica*. (ed. R. Kittel et al.). Stuttgart : Württembergische Bibelanstalt, 1937.
- LACH, S. 1962. *Księga Rodzaju, T. 1.-11*. Poznań, 1962.
- LEMANSKI, J. 2013. *Księga Rodzaju, Nowy komentarz Biblijny. Stary Testament. T.1. Czestochowa*, 2013. ISBN 978-83-7797-102-4.
- ЛОПУХИН, А. 1904-1907. *Толковая Библия. Т. 1-3*. Петербург, 1904-1907.
- LOSSKY, V. 1986. *Dogmatická teologie*. [prekl. P. Aleš]. Praha : Ústřední církevní nakladatelství, 1986. 103s.
- МЕНЬ, А. 2000. *Исагогика – Ветхий Завет*. Москва, 2000. ISBN 5-88869-032-5.

- МЕНЬ, А. 2002. *Как читать Библию I*. Калининград, 2002. ISBN 5-88869-029-5.
- ΜΙΛΤΙΑΔΙ, Κ. 1990. *Ρῆμα Κυρίου κραταιόν. Αφηγηματικά κείμενα από την Παλαιά Διαθήκη. Δημιουργία του κόσμου – Γεν. α' - β'.* Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Π. Πουρνάρα, 1990.
- RAHLFS, A. 1935. *SEPTUAGINTA – LXX*. Stuttgart, 1935. ISBN 3438051214.
- Pět knih Mojžíšových*. [prekl. E. SIDON]. Praha : Sefer, 2012. ISBN 978-80-85924-67-1.
- СНИГИРЕВ, Р. 2007. *Библейская археология*. Москва : Сергиева лавра, 2007. 576s. ISBN 978-5-7789-0200-X.
- ЩЕДРОВИЦКИЙ, Д. 2003. *Введение в Ветхий Завет: пятикнижие Моисеево. Т. 1. Книга бытия*. 3. vyd. Москва : ТЕРЕВИНФ, 2003. 1086s. ISBN 5-901599-15-2.
- ТЕОДОРИТ, К. 1855. *Толкование на книгу Бытия*. Москва, 1855.
- ВАСИЛИЙ ВЕЛИКИЙ, святитель. 1902. *Беседы на Шестоднев*. Москва : Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1902.
- ВАСИЛИЙ ВЕЛИКИЙ. 1856. *Гомилии на шестоднев*. 2. vyd. Москва, 1856.
- ВАСИЛИАДИС, Н. 2003. *Библия и археология*. Москва : Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 2003.
- ВЕНИАМИН, П. 2004. *Священная библейская история, ч. 1-2*. Санкт-Петербург, 2004. ISBN 5-7444-1167-4.
- Veľký slovník cudzích slov*. 3. revid. a dopl. vyd. [ed. S. Šaling a kol.]. Prešov : SAMO, 2003. 1376s. ISBN 80-89123-02-3.
- Výklady ke Starému zákonu I*. Praha : Kalich, Evangelické nakladatelství, 1991. 600s. ISBN 80-7017-408-0.
- WESTERMANN, C. 1972. *Tisíc let a jeden den*. Praha : Kalich, 1972. 212s.

CREATION OF WOMAN. EXEGESE ON GEN 2, 18-25

Alexander CAP, lecturer, Orthodox Theological Faculty, University of Presov in Presov, Masarykova 15, 080 01 Presov, Slovakia, Alexander Capriaditel@ppepoer.sk, 00421517724729

Abstract

God creates a helper for Adam, who is aware of his loneliness when he is giving the names for animals in paradise. Man and woman form a complete makeover. Physical beauty and different sex is God's gift that combines to "create" new human entities with love. It creates God-blessed family bond, which in the future it will enrich the offspring. The desire for children is in certain way a man's desire for immortality.

Key words

God, paradise, Adam, Eve, creation of man, Genesis, family, God-blessed bond